

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

Барвінок Г.С.

здобувач,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ ВИХОВАНOSTІ ПОЧУТТЯ ВДЯЧНОСТІ СТУДЕНТІВ

Діагностика вихованості – це процес виявлення рівня вихованості особистості, особливостей прояву її якостей.

Критерії вихованості – це теоретично розроблені показники рівня сформованості різних якостей (колективу).

Існують різні точки зору на визначення показників і критеріїв вихованості особистості. Критерії вихованості умовно можна підрозділити на «жорсткі» і «м'які». До «жорстким» відносять важливі статистичні показники: кількість скоєних правопорушень та тенденція їх зміни; темпи поширення пияцтва, наркоманії, куріння, проституції серед молоді; число дітей, кинутих батьками та ін. Такі критерії використовуються у педагогіці порівняно мало.

Для характеристики виховання також застосовуються «м'які», полегшені критерії, які допомагають отримати загальне уявлення про хід і результати виховного процесу. Але вони не дають можливості проникати вглиб, надійно діагностувати приховані якості, крім того, вони не забезпечують комплексний підхід до діагностування вихованості, а розглядають лише окремі якості [3, с. 55].

Серед безлічі підходів до визначення вихованості можна виділити наступні:

1) показником вихованості є спрямованість (перший підхід – це спрямованість «на об'єкт», «на інших людей», «на себе», другий – виділення позитивною – на добро, творення – і негативною – на зло, руйнування – спрямованості);

2) показником вихованості є наявність соціально значущих якостей особистості: відношення до вищих цінностей: до людини, праці, школі, прекрасного, природи, до самого себе.

3) показниками, які визначаються на основі структури особистості є такі: мотиви поведінки вихованця; знання вихованцями відповідно до їх віку норм і правил поведінки; сформованість умінь і навичок поведінки у відповідності з віком вихованця; в цілому, поведінка вихованців.

Вихованість особи визначається не окремими якостями, а їх сукупністю, моральним змістом і спрямованістю, рівнем розвитку. Вихованість – це властивість особи, що характеризується сукупністю достатньо сформованих соціально значущих якостей, в узагальненій формі відносин людини, що відображають систему, до суспільства, розумової і фізичної праці, до людей, самому себе [3, с. 59].

У дослідженнях Фрідмана Л. рівень вихованості виражає ступінь сформованості у школярів, відповідно до їхніх вікових можливостей, найважливіших якостей особистості. Рівень сформованості оцінюють за критеріями. Загальну оцінку вихованості учня виводять на основі оцінок окремих показників.

У визначенні ознак вихованості студентів необхідно враховувати їх вікові особливості. Будучи об'єктом виховання, студенти стають суб'єктом адитивної діяльності та самовиховання не відразу, а по мірі того, як розвиваються їх інтелектуальні можливості, здібності до оцінки і самооцінки, регуляції своєї поведінки та поведінки інших, самостійній організації діяльності. При цьому ознакою становлення вихованості виступає самостійне ухвалення вірного поведінкового рішення, ступінь прояву саморегуляції [2, с. 44].

Суттєвим показником вихованості школяра, поза всяким сумнівом, виступають його ціннісні орієнтири, ціннісні переваги, наявність особистісних смислів по відношенню до найвищих цінностей життя [3, с. 65].

В цьому докладі робимо акцент на одному з напрямів дослідно-експериментальної роботи – це визначення рівня сформованості почуття вдячності студентів в залежності від сформованості її компонентів. Для цього необхідно було виробити критерії та показники вихованості почуття вдячності.

Виходячи із розуміння поняття почуття вдячності, її структурних елементів, функцій та вікових особливостей студентів, ми визначили наступні показники:

- повага;
- людяність або гуманність;

- емпатія (співпереживання);
- рефлексія (готовність стати на позицію іншого);
- турботливе ставлення до оточуючих (діяльне ставлення до людини, спрямоване на надання допомоги);
- здатність поступатися власним інтересам заради інших;
- спрямованість особистості «на об'єкт»;
- готовність до просоціальної поведінки.

Ці показники можна об'єднати у розроблені критерії, які запропонувала Загороднюк Т. С. стосовно виховання почуття корисності у підлітків, а саме: *когнітивний критерій* (показники: знання сутності та складових почуття вдячності); *емоційно-ціннісний критерій* (показники: емпатія, рефлексія); *поведінково-діяльнісний критерій* (турботливе ставлення до оточуючих, здатність поступатися власним інтересам, спрямованість особистості «на об'єкт», готовність до просоціальної поведінки) [1, с. 10].

На основі визначених критеріїв та показників виокремлено три рівні вихованості почуття вдячності: соціально активний, вибірково соціально активний та соціально індиферентний.

Ці визначені критерії та рівні виховання почуття вдячності дозволять на формульовальному етапі експерименту дозволять проаналізувати їх результати, представити методику виховання почуття вдячності у студентів та педагогічні умови її впровадження.

Список використаних джерел:

1. Загороднюк Т. С. Виховання почуття корисності для іншого як моральної цінності підлітка: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец.13.00.07 «Теорія і методика виховання» / Т.С. Загороднюк – Київ, 2011. – 21 с.
2. Загороднюк Т. Методика виховання почуття корисності для інших в учнів підліткового віку// Рідна школа. – 2009. – С. 43–47.
3. Соціально-педагогічна діагностика : наук.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Н. П. Краснова, Л. П. Харченко, Я. І. Юрків, І. С. Сьомкіна ; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2011. – 429 с.